

KONCERTNI LIST

FILHARMONIČNA SPLETNA UČILNICA

ZGODBA ... o filharmoničnem Haydnu

6. november 2021 ob 11.00

Posnetek koncerta na www.filharmonija.si

IZVAJALCI

Orkester Slovenske filharmonije

Hossein Pishkar, dirigent

Tatjana Kaučič, klavir

Rok Ferenčak, tenor

Pavle Rakar, povezovalec

Spored:

- Joseph Haydn, Roman Hoffstetter: Serenada v F-duru iz *Godalnega kvarteta, op. 3, št. 5, Hob. III:17*
- Joseph Haydn: Allegro moderato iz *Godalnega kvarteta, op. 64, št. 5 v D-duru, Hob. III:63, »Škrjančkovega«*
- Joseph Haydn: Življenje je sen, Hob. XXVI:21
- Joseph Haydn: Menuet in Finale iz *Simfonije št. 102 v B-duru, Hob. I:102*

FRANZ JOSEPH HAYDN se je rodil leta 1732 v tedanji Avstro-Ogrski, današnji Avstriji. Ko je bil star sedem let, se je pridružil zboru Dunajskih dečkov sv. Štefana, ki ga je več kot sto let predtem ustanovil slovenski škof na Dunaju Jurij Slatkonja. Tam je dobil prvo glasbeno izobrazbo. Nato se je pri italijanskem skladatelju Nicoli Antoniu Porpori naučil temeljev kompozicije, Porpora pa mu je omogočil tudi stike s plemstvom. V naslednjih letih je bil zaposlen pri različnih plemičih, najdlje pri Esterházyjih.

Pri knezu Esterházyju je bil kapelnik majhnega, a imenitnega orkestra. Ko se je knez preselil v poletni dvorec, sta Haydna navdušili dve novosti, lutkovno gledališče in operna hiša. Leta 1768 so na 125 predstavah izvedli kar 17 oper. Konec 70. let se je povezal z založniško hišo Artaria, ob tem sta Haydn in založba veliko zaslužila, skladatelj pa je zaslovel tudi v tujini. Leta 1790 je umrl njegov delodajalec, zato se je vrnil na Dunaj, potem pa še istega leta odpotoval v Anglijo, kjer je v Londonu dirigiral 20 koncertov. Postal je ljubljenec angleške družbe in marsikdo je upal, da se bo za stalno naselil v Londonu. V začetku leta 1792 je izvedel, da mu je umrl najboljši prijatelj – Wolfgang Amadeus Mozart. Pozneje istega leta se je vrnil nazaj na Dunaj.

Čez dve leti je spet odšel v London, ta obisk je bil še uspešnejši od prvega. Leto pozneje se je vrnil na Dunaj, kjer je dokazal, da je umetniško dozorel in da je njegov navdih neomajen. Njegov pokrovitelj je opustil bivanje v dvorcu Esterházy in si izbral rezidenco v Eisenstadtu (slovensko Železnem). Tam je Haydn opravljal službo kapelnika, poleg običajnega dela pa je moral napisati tudi mašo za god žene kneza Nikolausa. Niz šestih maš je pokazal, kako velik umetnik je. Največji dosežek, ki pomeni krono Haydnovega ustvarjanja v poznih letih, je oratorij *Stvarjenje*. To skladbo je pisal vse leto 1797 in še del naslednjega. Umrl je leta 1809 na Dunaju.

Haydn je bil skladatelj, ki mu je uspelo uveljaviti takrat popolnoma nov slog – KLASICIZEM. Temelje tega sloga je postavil z godalnim kvartetom, ki je bil, poleg simfonije, njegova paradna disciplina. Upravičeno ga nazivamo »oče godalnega kvarteta« in ne preseneča, da mu je Mozart v znak hvaležnosti in spoštovanja posvetil serijo svojih šestih kvartetov.

- KLASICIZEM je obdobje v umetnosti, ki se je začelo sredi 18. stoletja in izzvenelo v prvih desetletjih 19. stoletja. Skladatelji te dobe so se zgledovali po antični in renesančni umetnosti in so želeli ustvariti elegantno glasbo. Pomembna je bila urejenost, skladnost. Nove glasbene oblike, ki so nastale v klasicizmu, so: sonata, godalni kvartet, koncert in simfonija. Predstavniki klasicizma v glasbi so Mozart, Haydn in Beethoven.
- GODALNI KVARTET je komorna zasedba štirih glasbenikov: dva igrata violino, en violo in en violončelo.
- GLASBENA PERIODA je zaporedje večjega, običajno sodega števila taktov, ki sestoji iz najmanj dveh stavkov, ki se ne ponavljata in sestavljata smiselno enoto. Običajno ju lahko dojemamo kot vprašanje in odgovor. Na primer: »Živijo, kako si?« »Hvala, dobro!« To je

najkrajša perioda. Sledi nova perioda: »Se prideš kaj ven igrat?« »Ja seveda, gremo s kolesi in vzemi še žogo!«

- SONATNA OBLIKA je glasbena oblika, ki se v skladateljski praksi uporablja od zgodnjega klasicizma dalje. Klasična sonatna oblika je zasnovana na dveh (v kasnejših obdobjih pa tudi na več) vsebinsko nasprotujočih si temah. Potek sonatne oblike:
 - ekspozicija: predstavitev (zasnova) dveh kontrastnih tém;
 - izpeljava: kontrastni glasbeni misli se prepletata (nista igrani vsaka zase) in sta vsebinsko ter ritmično spremenjeni;
 - repriza (ponovitev): obe uvodni temi (iz ekspozicije) se vnovič pojavita, vendar obe začneta na toniki, kar daje vtis sprave oziroma razrešitve napetosti med njima.

HOSSEIN PISHKAR, dirigent

Iranski dirigent mlajše generacije Hossein Pishkar od leta 2012 živi in deluje v Nemčiji. Pomembno prelomnico na njegovi karierni poti pomenita zmagi na prestižnih tekmovanjih za nemško dirigentsko nagrado (Deutscher Dirigentenpreis) in nagrado Ernsta von Schucha, ki sta mu leta 2017 na široko odprli vrata v elitni glasbeni svet.

V minulih sezonah je kot gostujoči dirigent vodil Nemško deželno filharmonijo Porenja - Pfalške, Danski kraljevi orkester iz Kopenhagna, Državni orkester iz Stuttgarta, Düsseldorfske in Nürnberške simfonike, Filharmonični orkester iz Strasbourga, Orkester Gürzenich iz Kölna, Deželno kapelo mesta Halle, Deželni filharmonični orkester iz Mainza in številne druge. Dirigiral je tudi Verdijevega *Rigoletta* na Ravenskem festivalu leta 2018.

Na glasbeno pot je stopil s tradicionalnim perzijskim glasbilom tar, pozneje pa se posvetil študiju kompozicije in klavirja v rodnem Teheranu. Leta 2012 je nadaljeval študij dirigiranja na Visoki šoli Roberta Schumanna v Düsseldorfu v razredu Rüdigerja Bohna. Svoje znanje je izpopolnjeval na mojstrskih tečajih Riccarda Mutija in sira Bernarda Haitinka. Od leta 2015 se udeležuje prestižnega Dirigentskega foruma v Nemčiji, kjer se je izobraževal pod mentorstvom Johna Carewa, Marka Letonje, Nicolása Pasqueta, Marka Stringerja in Johannes Schlaeflija.

Kot gostujoči dirigent bo v prihodnjih mesecih nastopil še z Beograjsko filharmonijo, Katarskim filharmoničnim orkestrom, Simfoničnim orkestrom Severnonemškega radia (NDR) in Filharmoničnim orkestrom iz Strasbourga. V Danski kraljevi operi bo dirigiral baletno produkcijo Mahlerjeve *Tretje simfonije*, v Deželnem gledališču v Stuttgartu pa Mozartovo *Čarobno piščal* v režiji Barrieja Koskyja.

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE

Ni veliko simfoničnih orkestrov, ki bi se lahko ponašali s tako bogato in dolgoletno tradicijo kot Orkester Slovenske filharmonije. Zaradi odlične geografske lege med Alpami in Jadranom je lahko glasbena umetnost sledila vplivom tako s severa in juga kot tudi z vzhoda in zahoda.

Orkester Slovenske filharmonije se s svojimi predhodnicami Academio Philharmonicorum (1701), Filharmonično družbo (1794) in prvo Slovensko filharmonijo (1908–1913) ponosno postavlja ob bok najstarejših na svetu. Med mnogimi uglednimi umetniki, ki so postali častni člani Slovenske filharmonije, srečamo Josefa Haydna, Ludwiga van Beethovna, Niccolaja Paganinija, Johannesesa Brahmsa, Carlosa Kleiberja in številne druge.

Orkester že vrsto koncertnih sezon prireja 36 abonmajskih koncertov v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma, številne priložnostne koncerte in glasbene matineeje za mlade poslušalce. Orkester predstavlja državo na mnogih gostovanjih v tujini; v zadnjih letih so bila odmevna gostovanja z Ano Netrebko, Stingom in Mišo Majskim.

Slovenska filharmonija pripravlja različne koncertne cikle, v katerih lahko zagotovo najdete program zase:

- Filharmonični klasični koncerti (FKK)
- Same mogočne skladbe (SMS)
- Sodobne orkestrske skladbe (SOS)
- Družinski abonma (DA!)
- Sobotne izobraževalne matineeje (SIM)
- Pretežno vokalni cikel (PVC)
- Vokalno-instrumentalni program (VIP)

www.filharmonija.si